

Deklaracija Brdo, 6. oktobra 2021. godine

Mi, lideri Evropske unije (EU) i njenih zemalja članica, uz konsultacije sa liderima Zapadnog Balkana i u prisustvu zainteresovanih strana iz regiona i svijeta, danas zaključujemo sljedeće:

1. EU još jednom potvrđuje svoju nedvosmislenu podršku **evropskoj perspektivi Zapadnog Balkana** i pozdravlja posvećenost partnera sa Zapadnog Balkana evropskoj perspektivi, koja je u našem zajedničkom strateškom interesu i ostaje naš zajednički strateški izbor. EU još jednom potvrđuje svoju posvećenost procesu proširenja i svoje odluke donijete u tom smislu, koje se zasnivaju na kredibilnim reformama na strani partnera, na poštenim i rigoroznim uslovima i na principu vlastitih zasluga. Dodatno ćemo **intenzivirati naše zajedničko angažovanje** kako bismo unaprijedili **političku, ekonomsku i društvenu transformaciju regiona, dok istovremeno odajemo priznanje napretku koji je Zapadni Balkan postigao. Takođe podsjećamo koliko je važno da EU zadrži i produbi sopstveni razvoj, obezbjeđujući kapacitet za integraciju novih članica.**
2. Partneri sa Zapadnog Balkana ponavljaju svoju posvećenost **evropskim vrijednostima i principima** i sprovođenju svih neophodnih reformi u interesu svojih naroda. EU pozdravlja ponovljenu posvećenost partnera sa Zapadnog Balkana **davanju prvenstva demokratiji, osnovnim pravima i vrijednostima vladavine prava**, kao i u pogledu neprekidnih napora u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, podrške za dobro upravljanje, ljudskih prava, rodne ravnopravnosti i prava pripadnika manjina. Kredibilitet ovih obaveza zavisi od smislenog sprovođenja neophodnih reformi i postizanja dobrih rezultata u kombinaciji sa jasnom i dosljednom komunikacijom sa javnošću. Osnaženo **civilno društvo i nezavisni i pluralistični mediji** su ključne komponente svakog demokratskog sistema i mi pozdravljamo i podržavamo ulogu koju oni igraju na Zapadnom Balkanu.

3. EU je sigurno **najbliži partner** regiona, **najveći investitor** i **glavni donator**. Neprevaziđene razmjere i raznovrsnost ove podrške **moraju biti jasno potvrđene i prenijete** od strane partnera u njihovim **javnim debatama i komunikaciji**.
4. **Podrška EU** biće i dalje povezana sa opipljivim napretkom u domenu vladavine prava i socioekonomskih reformi, kao i sa poštovanjem evropskih vrijednosti, pravila i normi na strani partnera.
5. EU potpuno podržava partnere sa Zapadnog Balkana u njihovoj ponovo izraženoj posvećenosti inkluzivnoj **regionalnoj saradnji i jačanju dobrih susjedskih odnosa**, uključujući i odnose sa zemljama članicama EU. Poseban značaj ima sprovođenje bilateralnih ugovora u dobroj vjeri i sa opipljivim rezultatima, uključujući Prespanski sporazum zaključen sa Grčkom i Ugovor o dobrim susjedskim odnosima zaključen sa Bugarskom. Neophodno je posvetiti dodatne odlučne napore u **pomirenje** i regionalnu stabilnost, kao i u pronalaženje i sprovođenje definitivnih, inkluzivnih i obavezujućih rješenja za **bilateralne sporove** između partnera i **probleme** ukorijenjene u nasljeđu iz prošlosti, sve u skladu sa međunarodnim pravom i utvrđenim principima, uključujući i Sporazum o pitanjima sukcesije, neriješena pitanja nestalih lica i pitanja ratnih zločina.
6. Potpuno podržavamo napore **Specijalnog predstavnika EU** u dijalogu između Beograda i Prištine i drugim regionalnim pitanjima na zapadnom Balkanu i očekujemo konkretan napredak dvije strane u pogledu potpune normalizacije odnosa među njima, što je od ključnog značaja za stabilnost i razvoj čitavog regiona i za obezbjeđivanje njihovog daljeg evropskog puta.

COVID-19

7. Kriza izazvana pandemijom **COVID-19** i dalje ima ozbiljan uticaj na naša društva i naše ekonomije. Ova kriza naglašava neophodnost i prednosti našeg **bliskog i efikasnog partnerstva**. EU, zajedno sa svojim državama članicama, podržavala je Zapadni Balkan tokom pandemije kroz podršku za zdravstvo i socioekonomsku podršku regionu u do sada nezabilježenom ukupnom iznosu od **3,3 milijardi EUR**. Partneri sa Zapadnog Balkana učestvuju u inicijativama EU, prvenstveno u radu Odbora za bezbjednost zdravlja, Sistemu za rano upozoravanje, Zelenim prolazima i Sporazumu o zajedničkoj nabavci zdravstvenih protivmjera. EU izražava svoju spremnost da dodatno poboljša pristup vakcinama, dijagnostičkim sredstvima i terapijskoj njezi i da obezbijedi bolju **predvidljivost i otpornost** na buduće krize.
8. EU takođe cijeni **dragocjenu međusobnu podršku Zapadnog Balkana** i podršku prema EU tokom pandemije. Ovo odražava solidarnost i uzajamnu podršku na kojoj je EU izgrađena. Ovakva saradnja i koordinacija će se nastaviti i u budućnosti, naročito tokom faze oporavka.
9. EU će nastaviti da odlučno podržava Zapadni Balkan, **naročito u pogledu nabavke vakcina**. EU i njene države članice obezbijedile su 2,9 miliona doza vakcina kroz različite kanale za potrebe Zapadnog Balkana, dok se dalje isporuke vakcina tek očekuju. EU će podržati planove vakcinacije svih partnera kako bi pomogla u postizanju sličnih stopa vakcinisanosti kakve su prisutne kao prosjek u EU na kraju 2021. godine.

Ekonomski i investicioni plan za Zapadni Balkan

10. Nakon poziva lidera na Zagrebačkom samitu, EU je pripremila **Ekonomski i investicioni plan (EIP)** i smjernice za Implementaciju **Zelene agende za Zapadni Balkan**. Plan uključuje **značajan investicioni paket u vrijednosti od oko 30 milijardi EUR** za region tokom sljedećih sedam godina, a čini ga 9 milijardi EUR u bespovratnim sredstvima i 20 milijardi EUR u investicijama, u skladu sa novom kreditnom linijom za garantovanje kreditiranja za Zapadni Balkan. Maksimalna iskorišćenost potencijalnog uticaja EIP zahtijeva od partnera sa Zapadnog Balkana da odlučno sprovedu ekonomske i socijalne reforme, kao i da ojačaju vladavinu prava. Plan može da dovede do dugoročnog, zelenog socio-ekonomskog oporavka i konkurentnosti regiona, da podrži njegovu zelenu i digitalnu tranziciju, da njeguje održivo povezivanje, regionalnu integraciju, trgovinu, čime se takođe jača saradnja sa EU i približavanje EU, kao i ciljevi EU koji se tiču klimatskih promjena.
11. Pozdravljamo nedavno usvajanje pravnog okvira za implementaciju IPA¹ III, koji će nastaviti da bude ključni izvor finansijske pomoći za region, uključujući i za EIP. Komisija planira da predloži investicioni paket u vrijednosti od 600 miliona eura u okviru IPA 2021 za implementaciju EIP za Zapadni Balkan, u zavisnosti od procedura koje se primjenjuju u skladu sa okvirom IPA III programa i pravilima za implementaciju. Zajedno sa predlogom koji se tiče 500 miliona eura najavljenih u julu, za implementaciju EIP će do kraja 2021. godine biće obezbijedeno ukupno 1,1 milijardi eura.

¹ Instrument za predpristupnu pomoć (IPA)

12. Potvrđujući posvećenosti lidera Zapadnog Balkana **Zelenoj Agendi**, pozdravljamo postizanje sporazuma oko relevantnog Akcionog plana. U skladu sa Zelenim planom, Agenda je ključni pokretač tranzicije u **moderne ekonomije koje su ugljenik-neutralne, klimatski otporne i efikasne u korišćenju resursa**, a sve u cilju otključavanja potencijala cirkularne ekonomije, borbe protiv zagađenja i unapređenja upravljanja otpadom. Njegova uspješna implementacija će zahtijevati čvrstu posvećenost čitavog regiona. Neophodno je fokusirati napore na obezbjeđivanje blagovremene i efikasne tranzicije sa uglja na korišćenje obnovljivih ili manje ugljenik-intenzivnih goriva. Energetska sigurnost takođe treba da ima prioritet, uključujući diverzifikaciju izvora i putanja. EU će nastaviti da podržava region u sprovođenju Zelene agende i u razvoju politike taksi na ugljenik u kontekstu EU mehanizma obeštećenja za povećanu emisiju ugljen-dioksida (CBAM), uključujući kroz tehničku i finansijsku pomoć.
13. EIP će omogućiti novi zamah za unapređenje **povezivanja** u svim njegovim dimenzijama, kako na nivou Zapadnog Balkana, tako i sa EU. EU će nastaviti da podržava inkluzivnu **regionalnu saradnju**. Neophodni su dalji odlučni naponi lidera Zapadnog Balkana kako bi se realizovala **njihova posvećenost uspostavljanju zajedničkog regionalnog tržišta**, kako je dogovoreno na samitu Berlinskog procesa u Sofiji 2020. godine. Takvi naponi će pomoći u napretku regiona na njegovom evropskom putu i omogućiti opipljive prednosti za građane i privredna društva. Korišćenje potencijala inkluzivne regionalne ekonomske integracije je od ključnog značaja za ubrzanje socioekonomskog oporavka regiona i za maksimalno korišćenje prednosti ulaganja koja proističu iz EIP. Čitav region mora da pokaže čvrstu posvećenost brzom zaključenju relevantnih regionalnih pregovora.
14. EU i Zapadni Balkan su saglasni da povećaju napore za **unapređenje integracije tržišta Zapadnog Balkana u jedinstveno tržište EU**. U ovom pogledu, EIP pruža čvrstu osnovu za operativnu realizaciju integracije tržišta u Jedinstveno tržište EU, prvenstveno u oblastima kao što su prekogranična plaćanja (SEPA), industrijska i potrošačka roba, e-trgovina i carina.

15. Održivi **transport je kamen temeljac ekonomske i socijalne integracije** EU i Zapadnog Balkana. On je prioritet za dalji razvoj mogućnosti povezivanja kroz saobraćaj - u regionu i sa EU, a u cilju unapređenja efikasnosti i bezbjednosti usluga prevoza i postizanja ciljeva zelene i održive mobilnosti, posebno u pogledu **povezivanja željezničkog saobraćaja i saobraćaja po unutrašnjim plovnim putevima.**

U kontekstu održivog povezivanja, pozdravljamo nedavno odobrene **Akcione planove Transportne zajednice** za željeznički saobraćaj, drumski saobraćaj, bezbjednost saobraćaja, pojednostavljivanje saobraćaja i vodeni saobraćaj.

16. Nadovezujući se na uspješnu implementaciju Regionalnog sporazuma o romingu i početak primjene režima besplatnog rominga na Zapadnom Balkanu od 1. jula 2021. godine, pozdravljamo akcioni plan za roming, kojim će se stvoriti uslovi i utvrditi jasni ciljevi za snižavanje **troškova rominga između EU i Zapadnog Balkana.**
17. Pozdravljamo koncept **Zelenih prolaza na relaciji EU-Zapadni Balkan** i podržavamo njihovu praktičnu primjenu na svim relevantnim granicama, uz puno poštovanje potrebnih *pravnih tekovina* i procedura EU.
18. Danas će biti predstavljena posebna **Agenda za Zapadni Balkan za inovacije, istraživanje, obrazovanje, kulturu, mlade i sport** – „Agenda za inovacije za Zapadni Balkan“, koja će unaprijediti naučnu izvrsnost, te reformisati obrazovne sisteme u regionu, stvoriti nove mogućnosti za mlade i pomoći u sprečavanju odliva mozgova. Unaprijed se radujemo brzoj implementaciji pripadajućeg Akcionog plana.

Saradnja na političkom i bezbjednosnom planu

19. Rame uz rame sa EU predstavlja jasan znak strateške orijentacije naših partnera. Stoga, ponavljamo naše očekivanje od partnera da dodatno prodube saradnju u oblasti **Zajedničke spoljne i bezbjednosne politike (ZSBP)** i da postignu opipljiv i održiv napredak ka **potpunoj usklađenosti sa stavovima spoljne politike EU i postupanju u skladu sa takvim stavovima**, uključujući i sa stavovima međunarodnih foruma, što predstavlja važan dio njihovog evropskog puta. Pozdravljamo činjenicu da su neki partneri već **potpuno usklađeni** sa svim odlukama i izjavama ZSBP, te ih podstičemo da tako i nastave. EU izražava svoju spremnost da dodatno ojača **politički dijalog** o pitanjima koja se tiču ZSBP.
20. EU i Zapadni Balkan dijele brojne **bezbjednosne izazove** koji zahtijevaju koordinirane aktivnosti. Saglasni smo da ojačamo saradnju u oblasti suštinskih bezbjednosnih pitanja, uključujući i na **operativnom nivou**, nadovezujući se na aktivnosti koje su sprovedene po osnovu Prioritetne agende iz Sofije. Naši partneri se obavezuju da će dokazati svoj nivo posvećenosti našoj zajedničkoj bezbjednosti i da će nastaviti da razvijaju efikasne instrumente za saradnju unutar Zapadnog Balkana. Dokazali su svoju posvećenost ZSBP-u time što su doprinijeli misijama i operacijama EU, a mi ćemo nastaviti da sarađujemo na daljem razvoju njihovih sposobnosti i kapaciteta, prvenstveno kroz Evropski instrument mirovne pomoći. EU će povećati svoje angažovanje i u oblastima kao što su svemirska i vojna mobilnost kako bi se olakšao pristup civilno-vojnoj pomoći za potrebe regiona u slučaju pandemije i prirodnih katastrofa.
21. Nastavićemo da jačamo našu saradnju u borbi protiv **dezinformisanja** i drugih **hibridnih prijetnji** koje naročito vode porijeklo od aktera iz trećih zemalja koji žele da ugroze evropsku perspektivu regiona. EU i Zapadni Balkan će ojačati saradnju na **razvoju otpornosti, unapređenju naše kolektivne sajber bezbjednosti i sajber diplomatije**, kao i o povećanju uticaja naše **strateške komunikacije**.
22. Pohvaljujemo naše partnere zbog njihovih kontinuiranih napora i konstruktivne **saradnje** po pitanju migracija, koji naponi su dali jasne rezultate. **Upravljanje migracijama predstavlja zajednički izazov**, sa kojim EU i Zapadni Balkan treba zajednički da se suoče, u čvrstom partnerstvu.

23. Naša saradnja na rješavanju pitanja migracija pokazala je svoju vrijednost i nastavićemo sa njenim daljim razvojem. EU je spremna da nastavi svoje angažovanje i da **ojača svoju podršku kroz rješenja po mjeri i sveobuhvatan pristup**. Oblasti na koje treba obratiti posebnu pažnju uključuju unapređenje sistema traženja azila, borbu protiv krijumčarenja migranata i nezakonitih migracija, procese vraćanja, upravljanje granicama, razmjenu informacija i kapacitete za prijem. Partneri takođe treba da rade na daljem unapređenju sistema vraćanja, uključujući i zaključivanje sporazuma o readmisiji sa ključnim zemljama porijekla. Uzajamna saradnja na vraćanju biće produbljena, uz maksimalno korišćenje postojećih okvira i raspoloživih kanala. Potrebno je takođe ojačati saradnju sa Frontex-om, Evropskom kancelarijom za podršku azilu i Europolom. Neophodno je bez odlaganja zaključiti preostale ugovore o statusu Frontex-a.
24. Imajući u vidu **ozbiljnost situacije u Avganistanu**, EU će blisko sarađivati sa svim svojim partnerima, uključujući i Zapadni Balkan, kako bi se izborila sa izazovima i koordinirala zajedničke odgovore, po potrebi.
25. **Terorizam, radikalizacija i organizovani kriminal** i dalje predstavljaju ozbiljne bezbjednosne prijetnje za EU i čitav region. Pozivamo na dalje jačanje saradnje u borbi protiv terorizma i nasilnog ekstremizma, uključujući i sprečavanje finansiranja terorizma i radikalizacije. Još jednom ističemo značaj preduzimanja odlučnih mjera za rješavanje problema teškog i organizovanog kriminala, naročito **u pogledu trgovine i krijumčarenja ljudi, pranja novca, proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga**.
26. EU je potpuno posvećena sprečavanju nezakonite trgovine oružjem i municijom, te će nastaviti da podržava Zapadni Balkan u ovoj oblasti, uključujući i u kontekstu akcionog plana za Zapadni Balkan za borbu protiv nezakonite trgovine oružjem.
27. Kako bi se dodatno unaprijedili naši zajednički interesi, izražavamo našu spremnost da **oživimo i unaprijedimo redovan politički dijalog u regionu**. U ovom kontekstu, pozdravljamo održavanje **Samita EU-Zapadni Balkan kao redovnih događaja**. Unaprijed se radujemo sljedećem samitu, koji će se održati 2022. godine.

28. EU i Zapadni Balkan moraju da sarađuju na zadacima koji definišu ovu generaciju.

Pozdravljamo inicijative Zapadnog Balkana da doprinese razmišljanjima o **budućnosti našeg kontinenta**. Ostajemo posvećeni slušanju svih Evropljana u pogledu pitanja koja se tiču svih nas - zaštita građana i njihovih sloboda, razvoj čvrste i žive ekonomske osnove, napredovanje u pogledu zelene i digitalne tranzicije, vladavina prava, poštena i socijalna Evropa, jačanje otpornosti Evrope, kao i vodeće uloge Evrope na svjetskoj sceni.

29. Očekujemo da se naši partneri sa Zapadnog Balkana usklade sa gore navedenim tačkama.
-